

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ρόλος και η λειτουργία
των Σχολικών Βιβλιοθηκών
στην Ελλάδα.

Νιόβη Λάππα

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Επιστήμης της Πληροφορίας και της
Πληροφόρησης

Τμήμα Αρχειονομίας Βιβλιοθηκονομίας και
Μουσειολογίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

**«Ο ρόλος και η λειτουργία των Σχολικών
Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα»**

Νιόβη Λάππα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : Κα Σοφία Στάμου

Κέρκυρα, 2020

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου,

την καθηγήτριά μου Κα Σοφία Στάμου, που στάθηκε αρωγός στην προσπάθειά μου, σε μια εποχή δύσκολη, που μας σκεπάζει η σκιά μιας παγκόσμιας πανδημίας,

την οικογένειά μου που πάντα με στηρίζει και ιδιαίτερα την αδελφή μου Χλόη-Ανδομάχη Λάππα, εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που έκανε τη Γλωσσική Επιμέλεια της παρούσας έρευνας και μου παρείχε χρήσιμο φωτογραφικό υλικό από το προσωπικό της αρχείο,

την Πασχαλίτσα Χατζηχαρίτωνος, εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που μου παρείχε χρήσιμο φωτογραφικό υλικό,

και την Κύρδη Καλλιόπη, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων της Α΄ Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών, για τις χρήσιμες πληροφορίες και την καθοδήγησή της.

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	2
Εισαγωγή.....	4
Ιστορικό πλαίσιο	5
Τρόπος ταξινόμησης της πληροφορίας από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.....	5
Οι βιβλιοθήκες από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας	8
Τι είναι βιβλιοθήκη· ορισμός και είδη	10
Θεσμικό - Νομοθετικό Πλαίσιο και σημερινή πραγματικότητα Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	12
Ρόλος, λειτουργία και φιλοσοφία Σχολικών Βιβλιοθηκών	15
Η Σχολική Βιβλιοθήκη ως χώρος - διαμόρφωση χώρου	17
Παράδειγμα Βιβλιοθήκης 40 ^{ου} Δημοτικού Σχολείου Πειραιά – Μέλος Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	18
Υποστηρικτικές δομές	26
Βιβλία σε ρόδες.....	26
Πλανόδια Βιβλιοθήκη του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	29
Κινητές βιβλιοθήκες Ελλάδος – Το παράδειγμα της Βιβλιοθήκης της Βέροιας.....	34
Κινητή βιβλιοθήκη στο πλαίσιο του προγράμματος Μουσουλμανοπαίδων στη Θράκη ...	36
Συμπεράσματα	38
Βιβλιογραφία.....	40
Ελληνική Βιβλιογραφία	40
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	42
Ηλεκτρονική - Διαδικτυακή βιβλιογραφία/ Σχετικές ιστοσελίδες.....	43

Εισαγωγή

Το βιβλίο από αρχαιοτάτων χρόνων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής διαδικασίας, ως το κύριο μέσο διάδοσης ιδεών, γνώσεων, εμπειριών και συναισθημάτων. Όπως μάλιστα έχει αναφέρει ο συγγραφέας George R.R. Martin «Ένας αναγνώστης ζει χιλιάδες ζωές πριν πεθάνει, ενώ κάποιος που δεν διαβάζει ζει μόνο μία» (Martin, 2011). Έτσι, από τις απαρχές της θεσμοθετημένης εκπαίδευσης έχει γίνει προσπάθεια να αξιοποιηθεί ποικιλοτρόπως ο πλούτος του συγγραφικού έργου που υπάρχει είτε με ενσωματωμένα αποσπάσματα στα ίδια τα διδακτικά εγχειρίδια είτε με αξιοποίηση διαφόρων βιβλίων στην εκπαιδευτική διαδικασία και σχολική πραγματικότητα γενικότερα. Άλλωστε, η ενασχόληση με τα βιβλία δεν μπορεί να ανήκει σε ένα μάθημα, αλλά γίνεται ουσιαστικό μέρος της σχολικής ζωής στο σύνολό της και στην ουσία διαπερνά όλο το σχολικό πρόγραμμα (Κατσίκη-Γκίβαλου, 1999: 35-41, Αποστολίδου, 2004: 70).

Στο πλαίσιο αυτό, από παλαιότερα έως σήμερα διαφαίνεται η ανάγκη δημιουργίας και ύπαρξης σχολικών βιβλιοθηκών, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν ένα δυναμικό μέρος της σχολικής ζωής, εμπλουτίζοντας και την ίδια τη μαθησιακή διαδικασία. Η παρούσα λοιπόν πτυχιακή εργασία έχει ως σκοπό να κάνει μια διερεύνηση όσον αφορά τον ρόλο και τη λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο που τις διέπει, καθώς και παρόμοιες υποστηρικτικές δομές.

Ξεκινήσαμε με μια ιστορική αναδρομή στην ίδια την πληροφορία, τη γνώση και την ιστορία της ανά τους αιώνες. Ακόμη, ασχοληθήκαμε με την ιστορία των βιβλιοθηκών, στις οποίες τοποθετούνται, ταξινομούνται και διατηρούνται οι γνώσεις αυτές. Άλλωστε, η ιστορία της πληροφορίας και της γνώσης, αλλά και η ιστορία των βιβλιοθηκών ακολουθούν την ιστορία της ίδιας της ανθρωπότητας. Τι είναι λοιπόν βιβλιοθήκη και ποια τα είδη της, είναι από τα ερωτήματα που μας απασχόλησαν, για να φτάσουμε στη σημερινή πραγματικότητα των Σχολικών Βιβλιοθηκών τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επιπροσθέτως, μελετήθηκε το υπάρχον θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο, όπως το καθοριστικό ΦΕΚ του 2018 «Ίδρυση Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων», που αποτελεί σημείο τομής καθώς με αυτό εγκρίνεται η λειτουργία Συστήματος Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στο οποίο δύναται να ενταχθούν όλες οι Βιβλιοθήκες των Σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας. Επιπλέον, εξετάστηκε και η δημιουργία 500 Σχολικών Βιβλιοθηκών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης την περίοδο 1996-2000 από το τότε ΥΠ.Ε.Π.Θ., που αποτελούν ένα τεράστιο και συστηματικό εγχείρημα για την δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ιδιαίτερα σημαντικό έως τις μέρες μας.

Ποιος είναι όμως ο ρόλος, η λειτουργία και η φιλοσοφία των Σχολικών Βιβλιοθηκών και πώς διαμορφώνεται ή θα έπρεπε να διαμορφώνεται μια Σχολική Βιβλιοθήκη, ερωτήματα που δεν θα μπορούσαν να μείνουν αναπάντητα. Ακολουθεί, ως παράδειγμα Βιβλιοθήκης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, φωτογραφικό υλικό από το 40ό Δημοτικό Σχολείο Πειραιά, το οποίο είναι Μέλος του Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εν κατακλείδι, ακολουθούν περιπτώσεις που συμβάλλουν στην προσπάθεια για την προώθηση των βιβλιοθηκών και της φιλαναγνωσίας στα σχολεία, που δεν αντικαθιστούν σε καμία περίπτωση μια Σχολική Βιβλιοθήκη, αλλά σίγουρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να βοηθήσουν υπηρετώντας τους ίδιους παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς στόχους.

Ιστορικό πλαίσιο

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθούν δύο βασικές έννοιες. Η ίδια η πληροφορία, η γνώση και ιστορία της ανά τους αιώνες. Η ιστορία των βιβλιοθηκών, στις οποίες τοποθετούνται, ταξινομούνται και διατηρούνται οι γνώσεις αυτές. Η ιστορία της πληροφορίας και της γνώσης, αλλά και η ιστορία των βιβλιοθηκών ακολουθούν την ιστορία της ίδιας της ανθρωπότητας. Οι εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες διαμορφώνουν και σμιλεύουν τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητά τους, δημιουργώντας το πλαίσιο στο οποίο αυτές αναπτύσσονται και εξελίσσονται. Έτσι, μελετώντας το πλαίσιο και την εξέλιξή τους ανά τους αιώνες οδηγούμαστε στη σημερινή πραγματικότητα της Επιστήμης της Πληροφόρησης, της Βιβλιοθηκονομίας και της Αρχειονομίας.

Τρόπος ταξινόμησης της πληροφορίας από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας

Η έννοια της οργάνωσης της γνώσης είναι τόσο παλιά όσο και η ίδια η γνώση, έτσι στο πλαίσιο της ενότητας αυτής, χρήσιμο είναι να αναφερθεί η λογική που ακολουθήθηκε ανά τους αιώνες. Πρώτο σταθμό αποτελεί η σκέψη του Αριστοτέλη, ο οποίος θα λέγαμε πως ίσως είναι και ο θεμελιωτής της θεματικής οργάνωσης της γνώσης και της ταυτόχρονης διατύπωσης συσχετισμών των θεματικών ενοτήτων μεταξύ τους. Η λογική του Αριστοτέλη, όσον αφορά την οργάνωση των γνώσεων – πληροφοριών, διαπνέεται από την ίδια την άποψή του για τη συνοχή και ολότητα της γνώσης, και κατ' επέκταση την επικοινωνία μεταξύ των θεματικών πεδίων αλλά και των τομέων που επεξεργάζεται ο ανθρώπινος νους. Έτσι, το ίδιο το σύνολο του έργου του διακρίνεται σε επιστημονικές κατηγορίες, που στη συνέχεια διακρίνονται σε υποκατηγορίες που όμως επικοινωνούν μεταξύ τους. Για τον λόγο αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί με τη στενή έννοια του όρου «ταξινόμος» ή «βιβλιοθηκονόμος», αλλά κάποιος που είχε βαθύτερη γνώση των τομέων που τον απασχολούσαν και προσπάθησε να βάλει μια τάξη στην ίδια την επιστημονική γνώση, μην ξεχνώντας την επικοινωνία μεταξύ των τομέων αυτών. Στην πορεία των αιώνων, με την διαίρεση και εξειδίκευση της επιστημονικής γνώσης, η ολότητα και η επικοινωνία μεταξύ των τομέων της γνώσης δυστυχώς χάθηκε και τα ταξινομικά συστήματα που χρησιμοποιήθηκαν στις βιβλιοθήκες (που αποτελούν το λίκνο της γνώσης) βασιζόνταν στα στεγανά όρια των τομέων και εξειδικεύσεων. Στη σημερινή εποχή, με τις τεχνολογικές εξελίξεις και την ανάπτυξη των ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας) δίνεται η δυνατότητα να ξεπεραστούν τα συστηματικά χωρισμένα επιστημονικά πεδία και οι αριστοτελικές νοηματικές συνδέσεις επανέρχονται. (Κανελλοπούλου – Μπότη, 2014: 163-165)

Στη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας όπου από τον 3ο π.Χ. αιώνα σταδιακά συλλέγεται όλη η καταγεγραμμένη γνώση, συγκεντρώνονται συγγραφείς και λόγιοι, οι οποίοι αποτελούν τη συνέχεια της Αριστοτελικής γνώσης και αντιμετωπίζουν τα κείμενα τόσο ως

αντικείμενα της έρευνάς τους όσο και ως εργαλεία συγκέντρωσης γνώσης. Μάλιστα, δημιουργούν και νέα «τεχνητά» κείμενα (όπως καταγραφές, καταλόγους, συλλογές), τα οποία όμως συχνά χάνουν την έννοιά τους, καθώς μεταφέρονται εκτός του αρχικού νοηματικού τους πλαισίου και περιεχομένου. Ακόμη, αυτοί είναι που δίνουν πρόσβαση στην ίδια την πληροφορία. Έτσι, αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της μεταφοράς της πληροφορίας και της αλλοίωσής της, το οποίο υφίσταται ως σήμερα και με το οποίο αντιμέτωποι και οι σημερινοί βιβλιοθηκονόμοι και αρχειονόμοι. Τα προβλήματα που προκύπτουν δε διαφέρουν από τα σημερινά. Ποιος μπορεί με σιγουριά να επιλέξει τι αξίζει να «σωθεί», πώς μεταφέρεται ένα κείμενο, ποιες πολιτικές, θρησκευτικές, κοινωνικοπολιτισμικές επιδράσεις δέχονται, ποια είναι τα πιστεύω τους, καθώς κανείς δεν είναι ουδέτερος/ αμερόληπτος εκ φύσεως και η ποια επίδραση έχει η ίδια η περιρρέουσα ατμόσφαιρα και πραγματικότητα. Έτσι, δημιουργούν οι αλεξανδρινοί βιβλιοθηκονόμοι υπομνήματα και λήμματα (που περιέχουν βιβλιογραφική αναφορά στο αρχικό κείμενο και το συνδέουν και με άλλα κείμενα), όπως οι σύγχρονοι βιβλιοθηκονόμοι δημιουργούν μεταδεδομένα, δημιουργώντας όχι μόνο κάθετους ιεραρχικούς συσχετισμούς αλλά και παράλληλους συνδέσμους, που θα λέγαμε πως είναι αντίστοιχο με ένα DublinCore πεδίο «σχετίζεται με» σε μια ψηφιακή βιβλιοθήκη ή ένα hypertext στον ψηφιακό κόσμο. Δυστυχώς, οι προηγμένες αυτές συνδέσεις σβήνουν με τις φλόγες που καίνε το λίκνο αυτό της γνώσης και πολιτισμού, τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, και ακολουθούν στα Μοναστήρια της Δύσης παρά μόνο φτωχές πρακτικές θεματικής οργάνωσης που ουσιαστικά είναι απλές κατατάξεις βιβλίων - κειμένων. (Κανελλοπούλου – Μπότη, 2014: 165-166)

Ακολουθώντας την ίδια την εξέλιξη της κοινωνία οι Μοναστηριακές Βιβλιοθήκες της Δύσης απέχουν πολύ από τη λαμπρότητα, την αίγλη και φυσικά τον πλούτο των βιβλιοθηκών της αρχαιότητας. Ο σκοταδισμός του Δυτικού Μεσαίωνα και η περιρρέουσα ατμόσφαιρα δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και τις βιβλιοθήκες (που πλέον ως επί το πλείστον περιορίζονται στις μοναστηριακές), αλλά και την ίδια την καταγραφή της γνώσης. Όχι μόνο ο τρόπος οργάνωσής τους ήταν απλοϊκός, δεν υπήρχε άλλωστε ανάγκη για κάτι διαφορετικό, αλλά και τα ίδια τα παραγόμενα κείμενα κάτω από την επίβλεψη της εκκλησίας περιορίστηκαν κυρίως σε Βίους Αγίων και Μαρτύρων, Λειτουργικά Βιβλία της εκκλησίας, Γραφές, Εκκλησιαστική Ιστορία. Η επιστήμη και οι διάφοροι τομείς, αποκλειστικά στην υπηρεσία της Εκκλησίας. (Κανελλοπούλου – Μπότη, 2014: 166-167)

Επόμενο σημαντικό σταθμό στην έρευνα αυτή, αποτελούν οι βιβλιοθήκες του 19ου και 20ού αιώνα, όπου δημιουργούνται κατηγορίες ακολουθώντας την οργάνωση των επιστημών σε ομάδες. Κατάλογοι με συγγραφείς, τίτλους και θέματα εμφανίζονται σε μακριές λίστες εννοιών, στη συνέχεια σε βιβλιογραφικές κάρτες και έπειτα σε βάσεις δεδομένων. Είναι οι εποχή που εμφανίζεται η επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας και αρχειονομίας και γίνεται εισαγωγή αντίστοιχων σπουδών στα πανεπιστήμια της εποχής. Οι βιβλιοθήκες είναι υπερμεγέθεις και η πληθώρα τίτλων που αριθμούν οδηγεί στην αναγκαστική ανάπτυξη ταξινομικών συστημάτων, με βάση το θέμα, που αποσκοπούν στην οργάνωση και στους συσχετισμούς των εννοιών. Οι κυριότερες θεωρίες που αφορούν τη θεματική οργάνωση της γνώσης είναι αυτές του Melvil Dewey (1851-1931) και του Henry Bliss (1870-1955). Ο Dewey (<https://www.oclc.org/en/dewey/resources.html>) δεν αναλώνεται σε θεωρητικές προσεγγίσεις για την οργάνωση της γνώσης και την εξέλιξη των επιστημών, αλλά εστιάζει σε ένα σύστημα που μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις

βιβλιοθήκες, αρκετά τυποποιημένο, προτείνοντας για την οργάνωση της γνώσης δέκα μεγάλες θεματικές. Σχηματικά:

Συλλογή βιβλιοθήκης -> Ταξινομικό Σύστημα-> Οργάνωση επιστήμης

Αντίθετα, ο Bliss (Bliss, 1929: 16) ξεκινάει από τις επιστήμες, τη φύση τους, το πώς εξελίσσονται, και πιστεύει πως η θεματική οργάνωση των βιβλιοθηκών πρέπει να είναι λογική και αντικατοπτρίζει την εξέλιξη της επιστήμης.

Σχηματικά:

Φύση της επιστήμης -> Ταξινομικό Σύστημα-> Συλλογή Βιβλιοθήκης

Γεγονός πολύ δύσκολο, καθώς προϋποθέτει ότι οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να είναι εξαιρετικοί γνώστες της κάθε επιστήμης που φιλοξενούν. Έτσι, αποτελεί λογική συνέχεια του Αριστοτέλη και των Αλεξανδρινών, επηρέασε την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων, άλλα οι αντικειμενικές δυσκολίες που την ακολουθούν δεν της επέτρεψαν να επικρατήσει των διαχειριστικών συστημάτων του Dewey, του LC, ούτε των τεχνολογικά αναπτυσσόμενων οντολογιών. (Κανελλοπούλου – Μπότη, 2014: 167-169)

Ερχόμενοι στη σημερινή πραγματικότητα δε γίνεται να μην αναφερθεί η σημερινή τάξη πραγμάτων. Το διαδίκτυο και η ηλεκτρονική πληροφορία κυριαρχούν. Από την εποχή της γνώσης ερχόμαστε στην εποχή της αναζήτησης. Πλέον, πρωτεύον ζήτημα δεν είναι η απομνημόνευση πληροφοριών και γνώσεων αλλά η διαχείριση και αναζήτησή τους. Πανίσχυρες μηχανές αναζήτησης όπως η Google, καθιστούν κάθε πληροφορία και γνώση άμεσα προσβάσιμη στον εκάστοτε χρήστη του διαδικτύου. Με ένα κουμπί ενώνεται το άτομο με όλη τη διαθέσιμη γνώση της ανθρωπότητας.

Οι επιστήμες λοιπόν της Πληροφόρησης, της Βιβλιοθηκονομίας και της Αρχειονομίας καλούνται να διαχειριστούν αυτή την πραγματικότητα, η οποία είναι πιο κοντά στην Αριστοτελική λογική και την προσπάθεια των Αλεξανδρινών από ποτέ. Πλέον, με πολύ περισσότερα εργαλεία στη διάθεσή τους οι βιβλιοθηκονόμοι εισέρχονται στην ψηφιακή εποχή και καλούνται να ξεπεράσουν τα απλοϊκά ταξινομικά συστήματα του παρελθόντος, όπως του Dewey. Η χρήση υπερκειμένου, υπερσυνδέσμων, νέων τεχνολογικών συστημάτων και εφαρμογών φιλικών προς τον χρήστη που εξοικονομούν χρόνο, είναι μόνο μερικά από τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται και καθημερινά εξελίσσονται. Άλλες τεχνικές που χρησιμοποιούνται είναι η ανάπτυξη συστημάτων θεματικής πρόσβασης, ο συνδυασμός τεχνολογικών εφαρμογών και ανθρώπινης νοημοσύνης, «υπέρ-συστήματα» θεματικής οργάνωσης, θεματικές χαρτογραφήσεις. Όλα αυτά οδηγούν σε μια νέα εποχή πληροφορίας και πληροφόρησης, που οι «κανόνες» και τα δεδομένα καθημερινά διαμορφώνονται.

Οι βιβλιοθήκες από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας

Όσον αφορά την ιστορία των βιβλιοθηκών, από τα χρόνια της κλασικής αρχαιότητας, που η χρήση της γραφής ήταν αρκετά διαδεδομένη τόσο στη διαχείριση και τη διοίκηση όσο και στη λογοτεχνία, είναι γνωστή η ύπαρξη βιβλιοθηκών στην Αθήνα, αλλά και σε άλλες ελληνικές πόλεις, κυρίως κατά την ελληνιστική εποχή, με σπουδαιότερη αποθήκη του αρχαίου πολιτισμού τη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, κυρίως στις αρχές της ελληνιστικής εποχής. Στόχος της βιβλιοθήκης ήταν να εξασφαλίσει τη διαφύλαξη των κειμένων, να διευκολύνει την πνευματική εργασία, αλλά και να προαγάγει τον ελληνικό πολιτισμό σε ένα πολυπολιτισμικό πλέον γίνεσθαι. Υπήρχαν μεγάλες βιβλιοθήκες και στη Μικρά Ασία και τη Μεσοποταμία (τον καιρό του Αντίοχου του Γ' του Μεγάλου 221-187π.Χ.), με κύρια αυτή της Αντιόχειας (της πρωτεύουσας) που όμως το εκτεταμένο σύνολό της σιγά σιγά διαμελίζεται στη Μικρά Ασία με κέντρο την Πέργαμο. Σταδιακά, η λειτουργία των βιβλιοθηκών δυσχεραίνεται για ποικίλους λόγους, όπως παρεμπόδιση εισαγωγής παπύρου, διατάγματα καταστροφής γραπτών κειμένων, με αποκορύφωμα το 641 μ.Χ. όταν οι Άραβες καταλαμβάνουν την Αλεξάνδρεια και εξαφανίζονται έτσι και τα τελευταία ίχνη των αρχαίων βιβλιοθηκών της (βλ. Barbier, 2001: 40-43).

Άλλο έναν σημαντικό σταθμό στην ιστορία των βιβλιοθηκών αποτελούν οι ρωμαϊκές βιβλιοθήκες. Οι πρώτες συλλογές που είναι γνωστό ότι υπήρξαν εκεί αποτελούσαν μέρος των λαφύρων από εκστρατείες εναντίον Φοινίκων (Καρχηδόνα) και Ελλήνων. Η αρχή της δημιουργίας βιβλιοθηκών τοποθετείται στον 2^ο π.Χ. αιώνα, ενώ τον 1^ο π.Χ. αιώνα αρχίζουν να οργανώνονται ιδιωτικές βιβλιοθήκες, όπως του Λούκουλου, ο οποίος αγαπούσε τα ωραία βιβλία και τα έθετε ελεύθερα στη διάθεση των σοφών, και οι οποίες ακολουθούσαν ταξινόμηση ανά γλώσσα (ελληνική/λατινική). Οι ιδιωτικές αυτές βιβλιοθήκες δεν ήταν ιδιαίτερα σημαντικές και τα βιβλία τους προφανώς ακολουθούσαν τα ενδιαφέροντα του ιδρυτή τους. Έτσι ξεκίνησε και η δημόσια βιβλιοθήκη στη Ρώμη, η οποία μετέπειτα εξελίχθηκε, καθώς και μια σειρά άλλων βιβλιοθηκών κατά τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Συνοψίζοντας, αξίζει να τονιστεί η, μέσω των βιβλιοθηκών αυτών, μεταφορά πολιτισμού από την ανατολική Ευρώπη και κυρίως την Ελλάδα και τον ελληνικό κόσμο γενικότερα. Επιπροσθέτως, οι βιβλιοθήκες αυτές γίνονται μέρος του Ρωμαϊκού πολιτισμού όπου σύμφωνα με τα ελληνικά πρότυπα γίνονται χώρος εργασίας, συναναστροφής, αλλά και στοιχεία κοινωνικής παρουσίας και διάκρισης, και τέλος το βιβλίο παραμένει κάτι πολύτιμο, σχετικά σπάνιο και με εμπορική αξία. Από τις συλλογές αυτές δυστυχώς δεν σώζεται σχεδόν τίποτα εξαιτίας των επανειλημμένων πυρκαγιών, των καταστροφών λόγω της πολιτικής αστάθειας, πολέμων και εισβολών αλλά και λόγω αμέλειας, έλλειψης ενδιαφέροντος και το ίδιο το πέρασμα του χρόνου. (Barbier, 2001: 43-45)

Τη Βυζαντινή περίοδο βιβλιοθήκες υπήρχαν σε εκκλησίες και μοναστήρια όπου αντιγράφονται πληθώρα χειρογράφων. Στον αραβικό κόσμο, αυτή την εποχή, μεγάλες βιβλιοθήκες διαθέτουν η Βαγδάτη, η Τρίπολη και η Κόρδοβα. Την περίοδο της Αναγέννησης (14-15ος αι.) σταδιακά ο έλεγχος της εκπαίδευσης και των βιβλίων περνά από τα μοναστήρια στα πανεπιστήμια.

Καθοριστικό ρόλο σε ό,τι αφορά τα βιβλία και την ιστορία τους παίζει η ανακάλυψη της τυπογραφίας, με τη βοήθεια της οποία τα γραπτά κείμενα αλλάζουν μορφή και πλέον

δεν απευθύνονται μόνο σε συγκεκριμένες ομάδες ατόμων (μοναχούς, φιλοσόφους, άρχοντες), αλλά σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό, καθώς πληθαίνει ο αριθμός τους και γίνονται πιο προσιτά οικονομικά. Η εξέλιξη αυτή κάνει ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη ύπαρξης χώρων, ώστε να συλλέγονται, να καταγράφονται, να αρχειοθετούνται και φυσικά να αξιοποιούνται αρχεία, συγγράμματα και βιβλία. Έτσι, η έννοια της βιβλιοθήκης που υπάρχει από παλιά, κυρίως ως ο χώρος για τη φύλαξη και χρήση χειρογράφων και επίσημων αρχειακών τεκμηρίων, διευρύνεται, ενώ ο ελληνικός όρος «βιβλιοθήκη» χρησιμοποιείται και από αρκετές άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες έως σήμερα. Μάλιστα, εξαιτίας της τυπογραφίας και φυσικά της πληθώρας συγγραμμάτων στην οποία αυτή οδηγεί, δίνει τη δυνατότητα να αναπτυχθούν πολλές και διαφορετικές βιβλιοθήκες σπάζοντας το μονοπώλιο της μόρφωσης και ανοίγοντας τον δρόμο για τον Διαφωτισμό.

Τον 17ο και 18ο αιώνα έρχεται η εποχή της ανάπτυξης της επιστημονικής μεθοδολογίας και γνώσης, της συστηματοποίησης και οργάνωσής της. Έτσι, οι βιβλιοθήκες και η επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας δεν θα μπορούσε να μείνει πίσω· δημιουργούνται βιβλιοθήκες αλλά και συλλογές και συστήματα για την ταξινόμησή τους, ιδρύεται η βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου (1759), ενώ αρκετές εθνικές βιβλιοθήκες, λαϊκές και θεματικές εμφανίζονται τον 19ο αιώνα με τη Βιομηχανική Επανάσταση. Το 1877 ιδρύεται η Library Association στην Αγγλία, ενώ και στην Αμερική ιδρύονται πολλές ακαδημαϊκές και ειδικές βιβλιοθήκες. Το 1800 ιδρύεται η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (Gates, 1990: 19-76, Τόγια, 1997: 11-16).

Όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα, δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί στην παρούσα εργασία η μεγαλύτερη βιβλιοθήκη της χώρας μας. Το πρώτο βήμα για τη δημιουργία Εθνικής Βιβλιοθήκης έγινε το 1829, με την ίδρυση του Ορφανοτροφείου της Αίγινας και του Εθνικού Μουσείου από τον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια (https://www.athensvoice.gr/culture/book/577674_15-pragmata-poy-axizei-na-xereis-gia-tin-ethniki-vivliothiki-tis-ellados-eve). Ο Ιωάννης Καποδίστριας ίδρυσε λοιπόν την πρώτη δημόσια βιβλιοθήκη στην Αίγινα, η οποία μετέπειτα μεταφέρθηκε στην Αθήνα και αποτέλεσε τη μεγαλύτερη της χώρας, τη σημερινή Εθνική Βιβλιοθήκη, η οποία μάλιστα σχετικά πρόσφατα μεταφέρθηκε σε νέο χώρο στέγασης. Η μετακόμιση των συλλογών της από το Βαλλιάνειο κτήριο στις νέες της εγκαταστάσεις, στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος όπου βρίσκεται σήμερα και είναι επισκέψιμη στο κοινό, ξεκίνησε το 2017 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το 2018. (<https://www.nlg.gr/>, <https://www.snfcc.org/ethniki-vivliothiki-tis-ellados>). Επιπροσθέτως, όσον αφορά τις βιβλιοθήκες της Ελλάδος, σκόπιμο είναι να αναφερθεί ότι το 1834 ορίζεται η σύσταση βιβλιοθηκών στις πρωτεύουσες νομών και επαρχιών και το 1835 σε όλα τα δημοτικά σχολεία.

Τι είναι βιβλιοθήκη· ορισμός και είδη

Από την απαρχή του ανθρώπινου είδους η ιστορία της γραφής ακολουθεί την ιστορία του πολιτισμού μας. Όντας μέσο διάδοσης γνώσεων και διατήρησης μνήμης, το γραπτό κείμενο κατέχει ιδιαίτερα σημαντική θέση τόσο στην εξέλιξη του κόσμου μας όσο και στη σύνδεσή μας με το παρελθόν. Από την ανακάλυψη της γραφής οδηγούμαστε σταδιακά κατά το πέρασμα των αιώνων στην δημιουργία βιβλίων. Έτσι, δημιουργούνται οι πρώτες βιβλιοθήκες όπου σύμφωνα με τον Κ. Στάικο «*Βιβλιοθήκη είναι όρος ελληνικός, και, όπως μαρτυρεί ο Πομπήιος Φέστος, χρησιμοποιήθηκε από τους Έλληνες και τους Ρωμαίους για να δηλώσει είτε έναν μεγάλο αριθμό βιβλίων, είτε έναν χώρο μέσα στον οποίο ήσαν τοποθετημένα βιβλία. Αλλά και ως "Οίκος των Πινακίδων" και "Οίκος των Βιβλίων", όπως ονομάστηκε από τους Σουμέριους και τους Αιγυπτίους, αντίστοιχα, υποδηλώνεται ο χώρος συγκέντρωσης, ταξινόμησης και διαφύλαξης τόσο των "συμφορών" που σύμφωνα με τον Όμηρο έκλωθαν οι θεοί, έτσι ώστε να μη λείψουν στις επερχόμενες γενιές θέματα για τραγούδια, όσο και της γνώσης από την παρατήρηση της φύσης αλλά και κάθε ανθρώπινης συμπεριφοράς και δημιουργίας.*» (Στάικος 1996). Βιβλιοθήκη είναι η συλλογή βιβλίων με ορισμένη ταξινόμηση με σκοπό τη διατήρηση και διάδοση της καταγεγραμμένης γνώσης και γενικότερα την πληροφόρηση, σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα (λήμμα «βιβλιοθήκη»: Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, 1996: 187).

Η βιβλιοθήκη, όχι με την απλή έννοια του χώρου συγκέντρωσης βιβλίων και πληροφοριακού υλικού, αλλά με τη λειτουργική της σημασία, εξαιτίας μάλιστα της εξέλιξης, διαφοροποίησης, ποικιλίας και εξειδίκευσης των αναγκών των διαφόρων κατηγοριών κοινού, οδηγήθηκε, με την πάροδο του χρόνου, σε μια αντίστοιχη διαφοροποίηση και εξειδίκευση του έργου της (Μπώκος, 2001: 162-164). Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, στη σημερινή πραγματικότητα έχουν διαμορφωθεί περισσότερα του ενός είδη βιβλιοθηκών, που έχουν διατυπωθεί στο σχετικό με τη στατιστική βιβλιοθηκών διεθνές πρότυπο ISO 2789-1974 του Διεθνούς Οργανισμού Πιστοποίησης ISO - International Organization for Standardization:

- Εθνικές Βιβλιοθήκες
- Άλλες Μεγάλες Γενικές Βιβλιοθήκες
- Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες
- Σχολικές Βιβλιοθήκες
- Ειδικές Βιβλιοθήκες
- Δημόσιες (ή Λαϊκές) Βιβλιοθήκες
- Ψηφικές Βιβλιοθήκες
- Στην εποχή μας χρησιμοποιούνται και οι όροι Εικονικές και Υβριδικές Βιβλιοθήκες, ενώ εμφανίζονται και Υπηρεσίες και Κέντρα Τεκμηρίωσης, Μονάδες και Κέντρα Πληροφόρησης, Βάσεις Δεδομένων, Συνεργατικά Σχήματα Υπηρεσιών Πληροφόρησης (βλ. Μπώκος, 2001: 161-180)

Στην παρούσα εργασία ασχολούμαστε με τις Σχολικές Βιβλιοθήκες. Με τον όρο αυτό εννοούμε τις βιβλιοθήκες που είναι προσαρτημένες στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με κύριο στόχο να υποστηρίξουν το διδακτικό και εκπαιδευτικό έργο των μαθητών και του διδακτικού προσωπικού (Μπώκος, 2001: 166).

Ανάλογα με τις υπηρεσίες και τις παροχές της, μια Σχολική Βιβλιοθήκη μπορεί να διακριθεί στους ακόλουθους «τύπους»:

- μέσο υποστήριξης της διδακτικής διαδικασίας,
- ψυχαγωγικό κέντρο ανάγνωσης,
- σχολική-λαϊκή βιβλιοθήκη,
- ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη, που υποστηρίζει την πνευματική ελίτ,
- μνημείο (Clyde, 1999: 5)

Μπορεί λοιπόν να έχει ρόλο πληροφόρησης, μελέτης αλλά και ψυχαγωγίας. Να καταφεύγουν εκεί οι μαθητές, ώστε να αντλούν πληροφορίες, να μελετούν, να ερευνούν, αλλά και να τη χρησιμοποιούν για προσωπική τους ευχαρίστηση, χωρίς να υπάρχουν σαφή διαχωριστικά όρια (Ζάχος, 1999:2, <http://www.gzachos.gr/>). Όσο περνάνε τα χρόνια η ίδια η θεματολογία και ο σκοπός των Σχολικών Βιβλιοθηκών, ο οποίος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα και την πολιτική που το διέπει, αλλάζει, όπως και η υλικοτεχνική τους υποδομή, ο χώρος αλλά και τα βιβλία που περιέχονται (βελτιώνονται/αυξάνονται είτε από κρατικές είτε ιδιωτικές δωρεές).

Θεσμικό - Νομοθετικό Πλαίσιο και σημερινή πραγματικότητα Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η ιστορία των Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα είναι μακρόχρονη με αφετηρία την Τουρκοκρατία και το νεοσύστατο ελληνικό κράτος έως τις μέρες μας, πλαισιωμένη με ποικίλα νομοθετήματα. Στη σύγχρονη ελληνική Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρατηρείται η προσπάθεια σύστασης σχολικής βιβλιοθήκης, η οποία μάλιστα στηρίζεται από το κράτος όχι μόνο θεσμικά αλλά και νομοθετικά από το 1985 με τον ν. **1566/1985** (ΦΕΚ Α' 167) άρθρα 1 και 43, "Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις". Στο **άρθρο 43 «Σχολικές βιβλιοθήκες»**, ορίζεται με σαφήνεια η ύπαρξή τους καθώς και ο τρόπος λειτουργίας τους: «1. Σε κάθε σχολείο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργεί "σχολική βιβλιοθήκη" για χρήση των μαθητών, του διδακτικού προσωπικού και των κατοίκων της έδρας και της περιοχής του σχολείου. Οι βασικές σχολικές βιβλιοθήκες που υπάρχουν λειτουργούν ως σχολικές βιβλιοθήκες. 2. Με απόφαση του συλλόγου των διδασκόντων ορίζεται ένας εκπαιδευτικός του σχολείου ως υπεύθυνος για τη σχολική βιβλιοθήκη, ο οποίος, για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, επιβοηθείται στο έργο του από μαθητές που ορίζει το μαθητικό συμβούλιο. Η οργάνωση και η λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών, στην οποία περιλαμβάνεται και ο δανεισμός βιβλίων, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια, καθορίζονται με αποφάσεις του σχολικού συμβουλίου, που γνωστοποιούνται με τοιχοκόλληση στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου.». Επίσης, καθορίζεται και ο τρόπος εμπλουτισμού τους καθώς και η βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου, της οποίας υπεύθυνος ορίζεται να είναι ο διευθυντής ή ο υποδιευθυντής της σχολικής μονάδας.

Με τον ν. 2986/2002 (ΦΕΚ Α' 24) άρθρο 11 «Σχολικές Βιβλιοθήκες» μάλιστα «Για τη λειτουργία των κατά το άρθρο 43 του ν. 1566/ 1985 Σχολικών Βιβλιοθηκών συνιστώνται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων πενήντα (50) θέσεις του κλάδου ΠΕ βιβλιοθηκονόμων και πενήντα (50) θέσεις του κλάδου ΤΕ βιβλιοθηκονομίας».

Καίρια είναι η **Υπουργική Απόφαση 83064/ΙΖ/2003 - ΦΕΚ 1173/Β/20-8-2003** «Κανονισμός Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών», στην οποία αναλύονται πληθώρα μείζονος θεμάτων που σχετίζονται άμεσα και καθορίζουν και τις Σχολικές Βιβλιοθήκες όπως:

1. Σκοπός και στόχοι
2. Οργάνωση Υλικού
3. Διαχείριση Υλικού
4. Παροχή υπηρεσιών από τις βιβλιοθήκες
5. Λειτουργία Βιβλιοθηκών
6. Συνεργασίες
7. Λειτουργία Δημόσιων Κέντρων Πληροφόρησης
8. Λειτουργία Παραρτημάτων, Σταθερών και Κινητών Μονάδων
9. Δίκτυο Βιβλιοθηκών

Ιδιαίτερα σημαντική για τη συγκεκριμένη εργασία είναι η σχετικά πρόσφατη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και συγκεκριμένα της 28ης Φεβρουαρίου

2018, ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ Αρ. Φύλλου 688, Αριθμ. Φ.14/22511/Δ1 όπου ορίζεται η «Ίδρυση Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων». Το συγκεκριμένο άρθρο αποτελεί σημείο τομής καθώς με αυτό εγκρίνεται η λειτουργία Συστήματος Πανελληνίου Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στο οποίο δύνανται να ενταχθούν όλες οι Βιβλιοθήκες των Σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας, οι οποίες πληρούν όμως κάποιες προϋποθέσεις. Το Πανελλήνιο αυτό Δίκτυο Σχολικών Βιβλιοθηκών καθοδηγείται και συντονίζεται από το ΥΠΠΕΘ. Μάλιστα, θεσμοθετήθηκε ο Υπεύθυνος Εκπαιδευτικός Σχολικής Βιβλιοθήκης, το έργο του οποίου θεωρείται διδακτικό και όχι απλώς διοικητικό/διεκπεραιωτικό, καθώς προσμετρείται στο διδακτικό του ωράριο. Έτσι διαφαίνεται η ουσιαστική προσπάθεια για θεσμική κατοχύρωση και στήριξη ενός θεσμού που προϋπάρχει χρόνια.

Πρόκειται για την πιο πρόσφατη κρατική πρωτοβουλία θεσμικής κατοχύρωσης των σχολικών βιβλιοθηκών στην ελληνική πραγματικότητα, που αναδεικνύει τη σημασία που δίδεται στη φιλαναγνώσια και τον ρόλο του βιβλίου στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού και στη δια βίου μάθηση. Άλλωστε, ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός εκτός από την οργάνωση και αρχειοθέτηση των βιβλίων είναι αρμόδιος και για την οργάνωση δράσεων και δραστηριοτήτων που προωθούν τη φιλαναγνώσια στη σχολική κοινότητα εν γένει και εν συνόλω.

Αναλυτικότερα, το ΦΕΚ αυτό πραγματεύεται την έγκριση Συστήματος Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και την έναρξη ισχύος, τον σκοπό και το Κανονιστικό Πλαίσιο λειτουργίας του. Ακόμη, αναφέρεται στον χώρο αλλά και τις υπηρεσίες της Σχολικής Βιβλιοθήκης, στον/στην Υπεύθυνο/η που προαναφέρθηκε και τις αρμοδιότητές του/της. Στην Οργάνωση και Διαχείριση Υλικού και τη Λειτουργία της Σχολικής Βιβλιοθήκης: Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας - Ώρες λειτουργίας - Στελέχωση - Συνεργασίες Σχολικών Βιβλιοθηκών. Σύμφωνα με το παραπάνω ΦΕΚ και τις εισηγήσεις των Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ακολουθεί Υπουργική Απόφαση με θέμα: «Ορισμός Σχολικών Μονάδων που εντάσσονται στο Σύστημα Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το σχολικό έτος 2019 - 2020» που ορίζει τις πρώτες 663 σχολικές μονάδες που εντάσσονται στο Σύστημα Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το σχολικό έτος 2019-2020 (με Αριθ.Πρωτ.:Φ.17/47528/Δ1/28-3-2019 Υπουργική Απόφαση). Ακόμη, το 2019 με Υπουργική Απόφαση γίνεται «Διεύρυνση Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων» στις αρχικές 913 που τελικά είχαν εγκριθεί (με Αρ. Πρωτοκόλλου: Φ.20/26928/Δ1/20-2-2019 Υπουργική Απόφαση).

Επιπροσθέτως, καλύπτοντας παραπάνω τη σημερινή πραγματικότητα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας επιβάλλεται να καταγραφεί ένα πολύ σημαντικό εγχείρημα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων την περίοδο 1996-2000, όσον αφορά τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Με την ενέργεια «Σχολικές Βιβλιοθήκες (Σ.Β.)» πραγματοποιήθηκε η δημιουργία των 500 Σχολικών Βιβλιοθηκών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευση, η οποία χρηματοδοτήθηκε με εθνικούς πόρους και από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ), έργο που εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) του ΥΠ.Ε.Π.Θ. (<http://greeschools.blogspot.com/>). Κάθε σχολική βιβλιοθήκη δημιουργήθηκε με προδιαγραφές οι οποίες καθορίζονται από διεθνή πρότυπα, με δυνατότητα να εξελιχθεί σε ένα άρτιο και αυτόνομο πληροφοριακό κέντρο, εξυπηρετώντας

τις πληροφοριακές ανάγκες όχι μόνο της σχολικής αλλά και της ευρύτερης κοινότητας στην οποία ανήκει. Στα αποτελέσματα του έργου μάλιστα εντάσσεται και η δημιουργία 19 νέων κινητών μονάδων στις Δημόσιες Κεντρικές Βιβλιοθήκες, οι οποίες υπηρετούν παρόμοια στοχοθεσία. Ακόμη, έχει δρομολογηθεί η διαδικασία ανάπτυξης του δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με άλλες 266 (έργο μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης).

Ρόλος, λειτουργία και φιλοσοφία Σχολικών Βιβλιοθηκών

Η Σχολική Βιβλιοθήκη διέπεται αφενός από μια κανονιστική πραγματικότητα, δηλαδή το σύνολο των νόμων και θεσμών που τη διέπουν, αφετέρου από μια οντολογική πραγματικότητα, δηλαδή την ουσιαστική ύπαρξή της στον χώρο και τον χρόνο της πραγματικότητας με την οποία αλληλεπιδρά. Έτσι η διερεύνησή της γίνεται τόσο σε επίπεδο μελέτης της νομοθεσίας και κρατικής πολιτικής που αφορά τη δημιουργία της (όπως έγινε παραπάνω στην παρούσα εργασία) όσο και στην ουσιαστική μελέτη ως πραγματικό φαινόμενο στη σχολική πραγματικότητα (Μπίκος, 2012: 32). Ο όρος Σχολική Βιβλιοθήκη στη μελέτη της ως πραγματικό φαινόμενο που αλληλεπιδρά με την πραγματικότητα γύρω της δηλώνει αφενός τη συλλογή βιβλίων του σχολείου αφετέρου τον χώρο όπου στεγάζεται η συλλογή αυτή, ο οποίος μάλιστα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως.

Λόγω έλλειψης χώρου στα περισσότερα Δημοτικά Σχολεία η Σχολική Βιβλιοθήκη λειτουργεί αποκλειστικά ως δανειστική ή ως πηγή συμπληρωματικού υλικού, που αξιοποιείται μέσα στην τάξη στα διάφορα διδακτικά αντικείμενα. Η συλλογή βιβλίων του σχολείου δεν φιλοξενείται σε ξεχωριστή αίθουσα, αλλά είναι μοιρασμένη σε βιβλιοθήκες ή ντουλάπες είτε σε διάφορους κοινόχρηστους χώρους του σχολείου είτε στις ίδιες τις σχολικές αίθουσες. Σε περίπτωση ύπαρξης διαθέσιμης αίθουσας το σύνολο της συλλογής βιβλίων του σχολείου τοποθετείται σε αυτήν και ο χώρος διαμορφώνεται κατάλληλα, ώστε να είναι ελκυστικός στα παιδιά, με κατάλληλη διαμόρφωση της αίθουσας.

Η ύπαρξη ξεχωριστής αίθουσας βιβλιοθήκης προαπαιτούμενο, ώστε η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη να ενταχθεί στο Δίκτυο Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που αναφέραμε παραπάνω (Φ.14/22511/Δ1/29-2-2018). Σε αυτήν την περίπτωση ο χώρος της σχολικής βιβλιοθήκης μπορεί να αξιοποιείται ποικιλοτρόπως:

- σε συγκεκριμένες μέρες και ώρες να λειτουργεί ως δανειστική βιβλιοθήκη,
- στα διαλείμματα μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος χαλάρωσης για παιδιά που επιθυμούν να διαβάσουν, να χαλαρώσουν ή να ξεφυλλίσουν κάποιο βιβλίο,
- μπορεί να αξιοποιηθεί σε δράσεις φιλιαναγνωσία
- ως χώρος διδασκαλίας για να γίνει πιο ενδιαφέρουσα η μαθησιακή διαδικασία στα διάφορα διδακτικά αντικείμενα
- ως χώρος εκδηλώσεων σχετικών με τα βιβλία, όπως πρόσκληση συγγραφέα, λέσχες ανάγνωσης, βιβλιοπαρουσιάσεις, παρουσιάσεις προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων.

Στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, οι 500 βιβλιοθήκες σε όλη την Ελλάδα, οι οποίες προαναφέρθηκαν, δημιουργήθηκαν σε νέες ή ήδη υπάρχουσες αίθουσες, που διαμορφώθηκαν βάσει των προδιαγραφών που έθεσε το ΥΠΕΠΘ. Κάθε σχολική βιβλιοθήκη έχει προμηθευτεί την εγκεκριμένη από το Υπουργείο Παιδείας συλλογή 5.000 τίτλων (περιοδικών, βιβλίων και πολυμέσων), εξοπλισμό οπτικοακουστικών μέσων και έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Ο στόχος της μάθησης και του εκπαιδευτικού συστήματος πλέον μετατοπίζεται από την καλλιέργεια στην εξειδίκευση, στη σημερινή κοινωνία της πληροφορία όπου ζούμε. (Κάλλας, 2006: 306). Για τον λόγο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντική η πρόσβαση της εκάστοτε βιβλιοθήκης στο διαδίκτυο και η γενικότερη σύνδεσή της με τον κόσμο της Τεχνολογίας

στον οποίο διαβιούμε. Η εκπαίδευση και η εξοικείωση των μαθητών με την πληροφοριακή διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντικές στη σύγχρονη κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας. Η ανάγκη εκπαίδευσης στη σωστή αναζήτηση έγκυρων και κατάλληλων πληροφοριών, την τεκμηρίωση και τη σωστή αυτομόρφωση είναι πλέον πιο επιτακτική από ποτέ. Αυτός είναι και ένας βασικός άξονας γύρω από τον οποίο οι σύγχρονες βιβλιοθήκες πρέπει να κινούνται, ιδιαίτερα στην Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με πρόσβαση στο διαδίκτυο, σε άρθρα έγκυρων επιστημονικών περιοδικών και αποθετήρια επιστημονικών γνώσεων/άρθρων/πανεπιστημιακών εργασιών.

Μια σχολική βιβλιοθήκη οφείλει να προσφέρει τις υπηρεσίες της σε όλα ανεξαιρέτως τα μέλη της σχολικής, και όχι μόνο, κοινότητας, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, φυλής, θρησκείας, οικονομικής τάξης ή οποιασδήποτε άλλης μορφής διαφορετικότητα, η οποία μπορεί να οφείλεται είτε σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είτε σε κοινωνικές ανισότητες που βιώνουν τα άτομα. Έτσι, η σχολική βιβλιοθήκη μπορεί να λειτουργήσει ως ελκυστικό περιβάλλον μάθησης και να συμβάλει στην εξομάλυνση και αντιμετώπιση κοινωνικών ανισοτήτων αλλά και έλλειψης κοινωνικοπολιτισμικού κεφαλαίου, ως «μια προωθημένη μορφή σχολικής τάξης με διευρυμένες εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δυνατότητες», όταν δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες κλίσεις, τις δυνατότητες και τη σκέψη τους με τον δικό τους ρυθμό (Αρβανίτη, 2007: 430-431).

Σύμφωνα με τα παραπάνω λοιπόν, μια Σχολική Βιβλιοθήκη μπορεί να λειτουργεί ως αναγνωστήριο αλλά και ως χώρος διασκέδασης και ψυχαγωγίας, ως αίθουσα παρακολούθησης εκδηλώσεων και ως αίθουσα διδασκαλίας αλλά και ως εναλλακτικός πολιτιστικός χώρος. Πρέπει να υπάρχει φροντίδα, ώστε ο χώρος να είναι άνετος και τακτοποιημένος, όπου να εισέρχονται πρόθυμα μαθητές, εκπαιδευτικοί και προσωπικό. Άλλωστε, πιθανώς η σχολική βιβλιοθήκη να είναι και η μοναδική βιβλιοθήκη που πολλοί μαθητές επισκέπτονται και μπορεί η εμπειρία τους αυτή να αποβεί καθοριστική για τη μετέπειτα στάση τους απέναντι στον ίδιο τον θεσμό των βιβλιοθηκών αλλά και της ανάγνωσης γενικότερα. (King, 1989: 58-59).

Η Σχολική Βιβλιοθήκη ως χώρος - διαμόρφωση χώρου

Στη σημερινή πραγματικότητα, η διαμόρφωση της αίθουσας της Σχολικής Βιβλιοθήκης αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εγχείρημα και μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στη μετέπειτα χρήση της. Έτσι, διαμορφώνεται κατά κανόνα με ιδιαίτερη προσοχή, με σκοπό να προκαταλάβει θετικά τα μελλοντικά μέλη-χρήστες της. Ιδιαίτερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στοχεύει στο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών, ώστε να θέλουν να την εξερευνήσουν, κι έτσι να θέλουν να αγγίξουν, να ξεφυλλίσουν, να μυρίσουν τα βιβλία, και να μπορέσουν με αυτόν τον τρόπο να προσεγγίσουν τα βιβλία με όλες τους τις αισθήσεις· προκειμένου το παιδί να αγαπήσει το βιβλίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μπορεί όχι απλώς να το δει και να το διαβάσει, αλλά και να το μυρίσει, να το αγγίξει, να το ξεφυλλίσει. Άλλωστε, καμιά από τις ανθρώπινες αισθήσεις δε λειτουργεί ανεξάρτητα από τις άλλες και τα άτομα αντιλαμβάνονται το περιβάλλον πολυτροπικά. (Kress, 1998: 166).

Για να γίνει πιο άνετη η σχολική βιβλιοθήκη προτείνεται να έχει:

- άνετες «γωνιές ανάγνωσης», π.χ. πουφ, σκαμπό, μαξιλαράκια,
- τραπεζάκια είτε για ανάγνωση είτε για διάφορες άλλες δραστηριότητες,
- να υπάρχει η δυνατότητα να μπουν κάποια βιβλία κάθετα σε ράφια ή τραπέζια, ώστε να φαίνεται το εξώφυλλο και να είναι πιο θελκτικά στον αναγνώστη, και ιδιαίτερα στον μικρό αναγνώστη,
- ράφια μεγάλα και χαμηλά, για να είναι προσβάσιμα σε παιδιά μικρών τάξεων,
- θερμά χρώματα στους τοίχους, φιλικά και ξεκούραστα στο μάτι,
- ευχάριστα χρώματα στα έπιπλα,
- ωραία διακόσμηση,
- όμορφες κουρτίνες,
- άνετο δάπεδο ώστε να μπορεί να μπορεί κάποιος να καθίσει κάτω για να διαβάσει, π.χ. Λαμινέιτ,
- ψηφιακά μέσα, όπως προτζέκτορα, πανί για προβολές,
- υπολογιστή για αναζήτηση είτε τίτλων βιβλίων είτε πληροφοριών

Σημαντικός παράγοντας της αποτελεσματικής αξιοποίησης της σχολικής βιβλιοθήκης είναι η εργονομία της. Ιδιαίτερα στις Βιβλιοθήκες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης τα έπιπλα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις διαστάσεις των παιδιών, ώστε να τους προσφέρουν τη δυνατότητα να χαλαρώνουν και να απολαμβάνουν την ανάγνωση. Επιπλέον, καθώς τα βιβλία θα πρέπει να είναι τοποθετημένα μέσα στο οπτικό πεδίο των παιδιών, απαιτείται μια ευρύχωρη αίθουσα, που θα υπάρχει η δυνατότητα να τοποθετηθούν μικρού μεγέθους βιβλιοθήκες. Το γεγονός αυτό αποτελεί πρόβλημα στην παρούσα πραγματικότητα των ελληνικών δημόσιων σχολίων όπου πολύ σπάνια «περισεύουν» αίθουσες και δεν υπάρχει η απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή. Εν κατακλείδι, είναι απαραίτητο ο χώρος να είναι φωτεινός, εύκολα προσβάσιμος, με λειτουργικό αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και διακριτούς χώρους, για βιβλιοστάσια, αναγνωστήριο, χώρο χρήσης οπτικοακουστικού υλικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, χώρο για πολιτιστικές εκδηλώσεις (Γερμανός, 2002, Αρβανίτη, 2008: 58-67).

Παράδειγμα Βιβλιοθήκης 40^{ου} Δημοτικού Σχολείου Πειραιά – Μέλος Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Ένα από τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που πληροί τα κριτήρια, ώστε να είναι μέλος του Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, είναι το 40^ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιά. Κρίθηκε σκόπιμο λοιπόν να ακολουθήσει φωτογραφικό υλικό ως παράδειγμα μιας τέτοιας αξιόλογης προσπάθειας.

Υποστηρικτικές δομές

Εκτός του κρατικού θεσμοθετημένου πλαισίου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων που αφορά τη δωρεάν δημόσια εκπαίδευση υπάρχουν και περιπτώσεις και άλλων φορέων (κρατικών ή μη κρατικών) που καταβάλλουν προσπάθεια για την προώθηση των βιβλιοθηκών και της φιλαναγνωσίας στα σχολεία. Τέτοιες περιπτώσεις δεν αντικαθιστούν σε καμία περίπτωση μια Σχολική Βιβλιοθήκη, αλλά σίγουρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν επικουρικά/ συμπληρωματικά και να βοηθήσουν υπηρετώντας τους ίδιους παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς στόχους. Τέτοια παραδείγματα υποστηρικτικών δομών στη Δημόσια αλλά και Ιδιωτική Εκπαίδευση αποτελούν τα Βιβλία σε Ρόδες, η Πλανόδια Βιβλιοθήκη Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού που δρα στην Αθήνα και στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, οι Κινητές βιβλιοθήκες ανά την Ελλάδα, όπως αυτές της Βιβλιοθήκης της Βέροιας και ίσως θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και τα κινητά ΚΕΣΠΕΜ, δηλαδή κινητές μονάδες εξοπλισμένες με ποικίλο υλικό στο πλαίσιο του προγράμματος «Ένταξη και εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη».

Βιβλία σε ρόδες

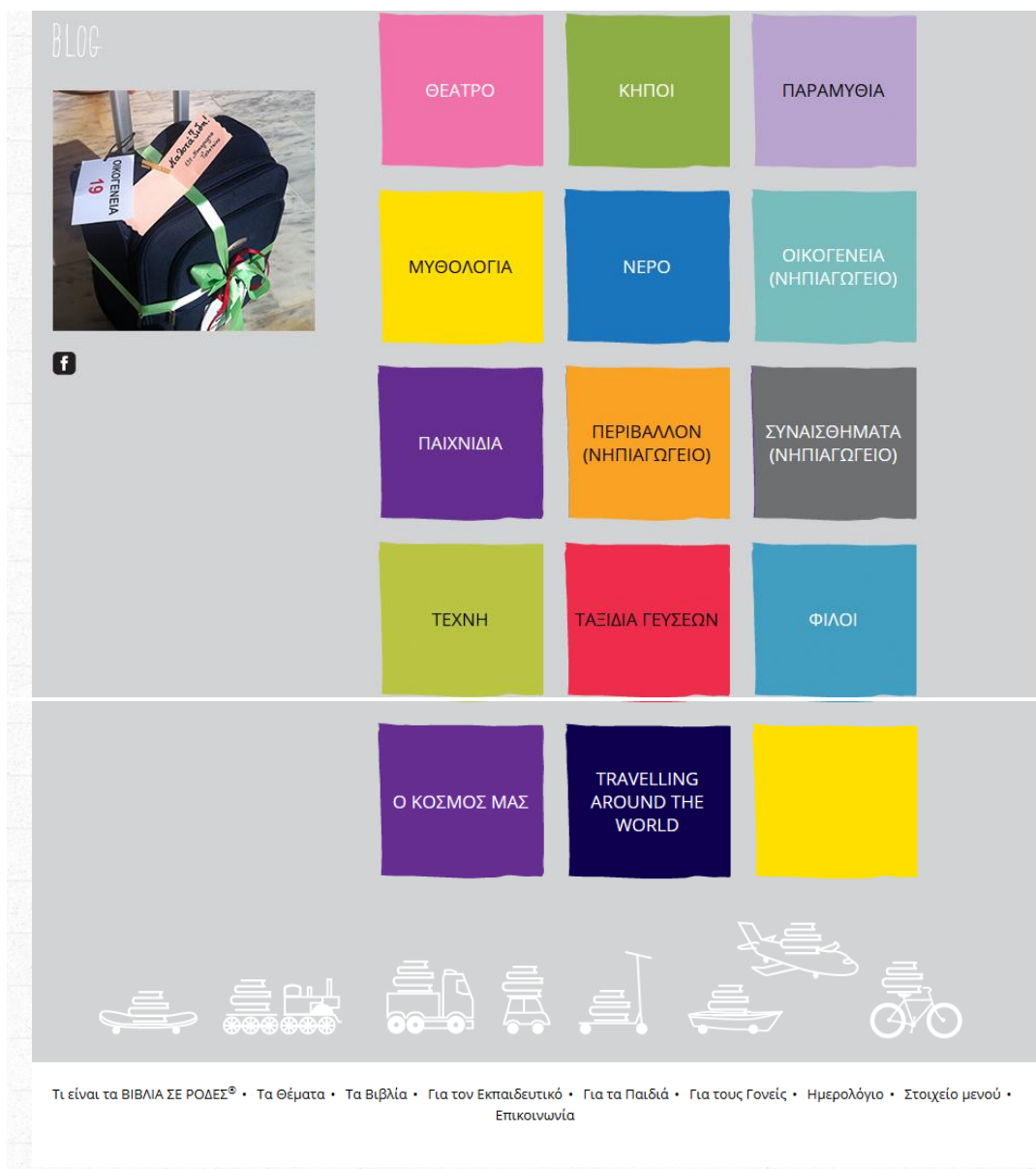
Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα Βιβλία σε Ρόδες, που έχει δημιουργήσει και υλοποιήσει η ΜΚΟ (Μη Κυβερνητική Οργάνωση) ΠΥΡΝΑ, και λειτουργούν σε συνεργασία με τον Υπεύθυνο Σχολικών Δραστηριοτήτων ή Υπεύθυνο Πολιτιστικών Θεμάτων, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αγωγής Υγείας της εκάστοτε Περιφερειακής Ενότητας. Ουσιαστικά, είναι βιβλία σε μια βαλίτσα που πηγαίνουν σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, κυρίως δημοτικά αλλά και νηπιαγωγεία, και λειτουργούν υποστηρικτικά ως θεματικές δανειστικές βιβλιοθήκες που είτε χρησιμοποιούνται στην σχολική τάξη είτε οι μαθητές/τριες τα δανείζονται στο σπίτι. Η οργάνωση των βιβλίων γίνεται με βάση την ηλικιακή ομάδα των παιδιών στα οποία απευθύνονται, τη θεματολογία, ή και συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο (π.χ. για Φυσική).

«Τα BIBΛΙΑ ΣΕ ΡΟΔΕΣ® είναι ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα που φέρνει μικρές, κινητές, θεματικές και δανειστικές βιβλιοθήκες μέσα στις σχολικές τάξεις των δημόσιων δημοτικών σχολείων. Τα BIBΛΙΑ ΣΕ ΡΟΔΕΣ® ενθαρρύνουν τα παιδιά να ξεφυλλίσουν, να ακούσουν ή να διαβάσουν τα βιβλία στο σχολείο, να αναγνωρίσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα που τους προκαλούν και να τα μοιραστούν. Τους προσφέρει την επιλογή να δανειστούν βιβλία στο σπίτι και να χαράξουν έτσι την προσωπική τους αναζήτηση, καθώς το ένα βιβλίο τους δημιουργεί το ενδιαφέρον να διαβάσουν το άλλο. Έτσι, σταδιακά αντιλαμβάνονται ότι για κάθε θέμα υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις και ότι ένα βιβλίο μπορεί να γίνει συνοδοιπόρος σε διαφορετικές αναγνωστικές διαδρομές και αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη. Τα BIBΛΙΑ ΣΕ ΡΟΔΕΣ® φτάνουν στο σχολείο μέσα σε ένα σάκο με ρόδες, ώστε να μεταφέρονται εύκολα. Σε κάθε θεματικό σάκο συνδυάζονται 25 περίπου βιβλία γνώσεων, μυθοπλασίας, λογοτεχνίας, εικονογραφημένα, που καλύπτουν τρία

επίπεδα αναγνωστικής ικανότητας. Παραμένουν στη σχολική τάξη επί τέσσερις εβδομάδες, ώστε να υπάρχει χρόνος για δανεισμό και για παράλληλες δράσεις όπως εργαστήρια, λέσχη ανάγνωσης, συζητήσεις με συγγραφείς και εικονογράφους, επισκέψεις σε βιβλιοθήκες, εκθέσεις κ.α. Τόσο ο σάκος, όσο και η ιστοσελίδα, περιέχουν προτάσεις αναγνωστικών διαδρομών και δράσεων γύρω από τα βιβλία. Το πρόγραμμα ΒΙΒΛΙΑ ΣΕ ΡΟΔΕΣ® δημιουργήθηκε το 2012 από τη μη κερδοσκοπική πολιτιστική εταιρεία Η ΠΥΡΝΑ, με τη συνεργασία του Γραφείου Περιβαλλοντικής Αγωγής της Α' Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών. Η εφαρμογή του ξεκίνησε από την Αθήνα, με τη συνεργασία της Κεντρικής Βιβλιοθήκης Δήμου Αθηναίων και επεκτάθηκε με μεγάλο δωρητή το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Χορηγοί του προγράμματος είναι η Hertz Autohellas για την Κρήτη, το Ίδρυμα Καπετάν Βασίλη για την Δυτική Πελοπόννησο, ο Σύλλογος Προστασίας Κηφισιάς για την Β' Αθήνας, η Upstream A.E. για την Ανατολική Αττική, ενώ οι αγγλικοί σάκοι δημιουργήθηκαν με την επιστημονική επιμέλεια του British Council. Κατά τη σχολική χρονιά 2014 -2015 τα Βιβλία σε Ρόδες ταξίδεψαν σε 700 περίπου σχολεία με 120 σάκους και 3.000 βιβλία, ενώ η σχολική χρονιά 2015 – 2016 ξεκίνησε με 165 σάκους και 4000 βιβλία που καλύπτουν 17 θέματα. Το πρόγραμμα ΒΙΒΛΙΑ ΣΕ ΡΟΔΕΣ® πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.» (<http://www.vivliaserodes.gr/ti-einai-ta-vivlia-se-rodess/>)

Οι θεματικές τους ενότητες είναι οι εξής:

(<http://www.vivliaserodes.gr/themata/>)

Πλανόδια Βιβλιοθήκη του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Το «Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού» (Δίκτυο) είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο που έχει ως στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989) του ΟΗΕ. Στεγάζεται στο κέντρο της Αθήνας, σε μια περιοχή όπου λόγω της υπάρχουσας κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας οι ανάγκες είναι πολλές. Πλήθος παιδιών, κυρίως οικονομικών μεταναστών και προσφύγων, καταφεύγουν εκεί για βοήθεια σε εκπαιδευτικά θέματα, αλλά και γενικότερα σε ποικίλα άλλα. «Τα μέλη του Δικτύου είναι άνθρωποι που σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδιαίτερα αυτά των παιδιών, και είναι πρόθυμοι να κινητοποιηθούν για την προώθηση και την προάσπισή τους. Όλοι μαζί αποτελούμε ένα δίκτυο αλληλεγγύης, που χρησιμοποιεί τη δύναμη της γνώσης και του πολιτισμού για να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των παιδιών, να τους προσφέρει τη χαρά και τη δημιουργικότητα της ομαδικής προσπάθειας και πρωτοβουλίας» (<https://www.accmr.gr/el/component/teams/team/439.html?Itemid=137>), όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα τους.

Μια από τις ποικίλες δράσεις του Δικτύου είναι και η Πλανόδια Βιβλιοθήκη, η οποία με τη στήριξη του Δήμου Αθηναίων, αλλά και εθελοντών, επισκέπτεται Σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (μια συγκεκριμένη μέρα που έχουν συνεννοηθεί οι εκπαιδευτικοί του εκάστοτε σχολείου της Αθήνας που ενδιαφέρεται), «στήνει» τη γωνιά της και πραγματοποιεί ένα παιδαγωγικό πρόγραμμα με ποικίλες δράσεις φιλαναγνωσίας. Το ιδιαίτερος ενδιαφέρον κομμάτι της δράσης είναι ότι τη βιβλιοθήκη ακολουθούν μεταφραστές διαφόρων γλωσσών, όπως Φαρσί και Αραβικών, ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε ομάδας των παιδιών που επισκέπτονται. Έτσι, το σύνολο των παιδιών, ακόμη και αυτά που δεν μιλούν ελληνικά, μπορούν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα, δίνοντας έτσι ουσιαστική πρόσβαση στο αναφαίρετο δικαίωμα της πρόσβασης στη γνώση και την εκπαιδευτική διαδικασία ανεξαρτήτως κοινωνικοπολιτικής προέλευσης. Μάλιστα, γίνεται προσπάθεια να υπάρχουν βιβλία όχι μόνο στα ελληνικά, αλλά και σε γλώσσες που συνήθως είναι δύσκολο να βρεθούν στην Ελλάδα (όπως Φαρσί). Κάποια βιβλία υπάρχουν ταυτόχρονα και σε δύο ή και τρεις γλώσσες.

Αναλυτικότερα, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Δικτύου «Η Πλανόδια Βιβλιοθήκη του Δικτύου είναι μία εφήμερη βιβλιοθήκη, που στήνεται μέσα σε μερικά λεπτά σε πλατείες, σχολεία, δημόσιους κήπους, κέντρα φιλοξενίας/ξενώνες προσφύγων κλπ. Η Πλανόδια Βιβλιοθήκη δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να επισκεφθούν τον συναρπαστικό κόσμο των βιβλίων και παράλληλα, συμμετέχοντας σε εκπαιδευτικά παιχνίδια, να μάθουν τα δικαιώματά τους καθώς και πώς να τα διεκδικούν. Με αφορμή την Πλανόδια Βιβλιοθήκη τα παιδιά έρχονται σε επαφή με βιβλία, διαβάζουν και ακούνε ιστορίες, παίζουν παιχνίδια και λαμβάνουν μέρος σε ποικίλες δημιουργικές δραστηριότητες, που σκοπό έχουν να τα ψυχαγωγήσουν, διαπαιδαγωγήσουν αλλά και να τα ευαισθητοποιήσουν σε διάφορα θέματα και κυρίως στο ζήτημα της προάσπισης των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Μαζί με τα παιδιά, και οι γονείς, μέσω της Πλανόδιας Βιβλιοθήκης, έχουν την ευκαιρία να λάβουν μέρος σε ειδικές δράσεις ενθάρρυνσης ανάγνωσης βιβλίων στα παιδιά και μαζί με τα παιδιά τους, αλλά επιπλέον να λάβουν ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη από εξειδικευμένους επαγγελματίες του Δικτύου.»

(<https://www.accmr.gr/el/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/service/672.html>)

Φωτογραφικό υλικό από την επίσκεψη της Πλανόδιας Βιβλιοθήκης του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο 21^ο και 165^ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών στις 16-05-2018:

Κινητές βιβλιοθήκες Ελλάδος – Το παράδειγμα της Βιβλιοθήκης της Βέροιας

Σε αρκετές Περιφερειακές Ενότητες της Ελλάδος συναντάμε αξιόλογες βιβλιοθήκες, μάλιστα κάποιες από αυτές περιέχουν ως τμήμα τους Κινητές Μονάδες. Ο θεσμός των Κινητών Βιβλιοθηκών πρωτοεμφανίστηκε το 19ο αιώνα στην Αγγλία και αργότερα, στις αρχές του 20ού αιώνα στις Η.Π.Α.. Οι Κινητές Βιβλιοθήκες είναι ουσιαστικά οχήματα-βιβλιοθήκες που επισκέπτονται συνοικίες ή περιοχές, μακριά από μόνιμες δανειστικές βιβλιοθήκες. Ακόμη, μπορούν να επισκεφτούν Σχολεία ή περιοχές όπου κρίνεται χρήσιμο, όπως στην παρούσα εποχή γίνονται επισκέψεις σε προσφυγικές δομές, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην προώθηση του βιβλίου και της φιλιανγνωσίας. Παράλληλα, προωθούν μια νέα φιλοσοφία όσον αφορά στο βιβλίο και την ανάγνωσή του, ξεπερνώντας τα όρια των αστικών κέντρων και των αγροτικών περιοχών, καλύπτοντας έτσι όλη την επικράτεια. (Κολοβού, 2006) Μια κινητή βιβλιοθήκη είναι συνήθως εξοπλισμένη όχι μόνο με αξιόλογη συλλογή βιβλίων και οπτικοακουστικού υλικού, αλλά και με υπολογιστές, εκτυπωτή και ασύρματη σύνδεση στο Διαδίκτυο. Ορισμένα από τα πλεονεκτήματα που μπορεί να εντοπίσει κανείς στις κινητές βιβλιοθήκες-βιβλιοαυτοκίνητα είναι (Σεμερτζίδου, 2008· Κοτσόβολου, 2014) ότι καθιστούν το βιβλίο προσιτό σε όλους, φέρνοντάς το στους χώρους εργασίας και στην κατοικία τους, χωρίς χωρικούς περιορισμούς, ενώ παράλληλα εξοικειώνουν τους χρήστες με την έννοια της ίδιας της βιβλιοθήκης, κάνοντάς την γνωστή στο ευρύ κοινό. Μάλιστα, τέτοιες προσπάθειες αποτελούν πρόδρομο για την ίδρυση τοπικής Βιβλιοθήκης ή/και παραρτήματος της Κεντρικής στα σημεία που η λειτουργία της καταγράφει επιτυχία. (Ανδρουλάκης, Αποστολίδου, Δούβλη, Ουασίτσα, & Τσιώλη 2017: 43)

Ένα εξαιρετικό χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Βιβλιοθήκη της Βέροιας, στο πλαίσιο της οποίας λειτουργεί Κινητή βιβλιοθήκη, και μάλιστα λειτουργεί με δύο Κινητές μονάδες. Μάλιστα, επιλέχτηκε η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη ως παράδειγμα καθώς το 1993 απέκτησε ως τμήμα της την πρώτη Ελληνική Κινητή Βιβλιοθήκη που παρείχε ηλεκτρονικές υπηρεσίες σε κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών, ενώ μετά από 13 ολόκληρα χρόνια στελεχώθηκαν πλήρως οι 2 Κινητές Βιβλιοθήκες της, που παρέχουν σήμερα μεταξύ άλλων πλήρεις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και είναι πλήρως εξοπλισμένες με υπολογιστές, χρησιμοποιούν πλέον κάρτες 4G για ασύρματη σύνδεση στο Διαδίκτυο και εξυπηρετούν Δημοτικά, Γυμνάσια, και Λύκεια. Βιβλιοθήκες που αποτελούν εργαλεία ενημέρωσης, ψυχαγωγίας και δια βίου εκπαίδευσης για την εκπαιδευτική κοινότητα και τους κατοίκους των διαφόρων περιοχών. (<https://www.libver.gr/κινητές-βιβλιοθήκες/>).

Η συμβολή τέτοιων δομών στη λειτουργία του σχολείου είναι αναμφίβολη. Συνδέουν την Εκπαιδευτική Μονάδα με την τοπική βιβλιοθήκη και την ευρύτερη τοπική κοινότητα, βγάζοντας τα σχολεία από την συνήθη απομόνωσή τους. Ειδικότερα σε σχολεία που δεν διαθέτουν τις απαραίτητες υλικοτεχνικές δομές για να έχουν δική του Σχολική βιβλιοθήκη, τέτοιες δράσεις είναι απαραίτητες. Μια κινητή βιβλιοθήκη πιθανόν να μην μπορεί να αντικαταστήσει μια μόνιμη Σχολική Βιβλιοθήκη, αλλά μπορεί να υπηρετήσει τους στόχους της, όπως την προώθηση της φιλιανγνωσίας και την καλλιέργεια αναγνωστικού κοινού.

Κινητές Βιβλιοθήκες Βέροιας (https://www.libver.gr/wp-content/uploads/2012/05/photo_default.gif <https://www.libver.gr/κινητές-βιβλιοθήκες/>)

Κινητή βιβλιοθήκη στο πλαίσιο του προγράμματος Μουσουλμανοπαίδων στη Θράκη

Το Πρόγραμμα «Ένταξη και εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη» αποτελεί μια πολύχρονη προσπάθεια για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη, με επίκεντρο το σεβασμό «της ισονομίας και ισοπολιτείας» και με κεντρικό στόχο «την αρμονική μέσση από το σχολείο ένταξη των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στην ελληνική κοινωνία και την αποδοχή τους από την πλειονότητα ως ισότιμων πολιτών». Το Πρόγραμμα έκανε την ελληνική γλώσσα προσιτή στην εκμάθηση και εργαλείο συμβατό με τις προσδοκίες κοινωνικής ανόδου των παιδιών της μειονότητας μέσα από το σχολείο. Έφτιαξε νέα βιβλία και εκπαιδευτικά υλικά που ακολουθούν σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές, αξιοποιούν την τεχνολογία, στηρίζονται στη μέθοδο διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και παίρνουν υπόψη το ιδιαίτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο με βάση την αρχή ότι ο σεβασμός της γλώσσας και της ταυτότητας της μειονότητας είναι βασική προϋπόθεση για την ένταξη των μειονοτικών μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα και την καλή τους επίδοση. Μάλιστα, τα βιβλία του Προγράμματος είναι από το 2000 τα επίσημα βιβλία των μειονοτικών σχολείων. Παράλληλα το Πρόγραμμα συνέβαλε αποφασιστικά στη βελτίωση της επίδοσης των παιδιών της μειονότητας οργανώνοντας σε όλες τις βαθμίδες ενισχυτικά εκπαιδευτικά προγράμματα που αναπτύσσουν την ελληνομάθεια, καλύπτουν γνωστικά κενά και δημιουργούν κίνητρα για μάθηση.

Εκτός από την Παρέμβαση μέσα στο σχολείο έγινε και Παρέμβαση εκτός σχολείου. Αποφασιστικής σημασίας είναι η δημιουργία των ΚΕΣΠΕΜ, ένα είδος πολιτιστικών κέντρων, εξοπλισμένων με εργαστήρια υπολογιστών και δανειστικές βιβλιοθήκες, που προσφέρουν μαθήματα ελληνικών με δασκάλους επιμορφωμένους, τα νέα βιβλία και υλικά του προγράμματος καθώς και πολλά ηλεκτρονικά εκπαιδευτικά υλικά και παιχνίδια μάθησης. Σήμερα λειτουργούν δέκα τέτοια Κέντρα σε πόλεις και οικισμούς της Θράκης. Το προσωπικό τους είναι μικτό και πολύγλωσσο, έτσι τα παιδιά και οι γονείς τους βρίσκονται σε περιβάλλον οικείο. Τα ΚΕΣΠΕΜ απέδειξαν το όφελος των παιδαγωγικών μεθόδων που καλλιεργούν την περιέργεια και μετατρέπουν τη μάθηση σε ευχάριστη και δημιουργική περιπέτεια.

Αυτό που αφορά ιδιαίτερα το πλαίσιο της παρούσας έρευνας και αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές καινοτομίες του Προγράμματος είναι τα «κινητά» ΚΕΣΠΕΜ. Πρόκειται για τέσσερις κινητές μονάδες που φέρνουν στα απομονωμένα και δυσπρόσιτα μειονοτικά χωριά τις σύγχρονες τεχνολογίες, με φορητούς υπολογιστές και ηλεκτρονικά παιχνίδια μάθησης, κάνοντας πράξη το δικαίωμα όλων των παιδιών της χώρας στη μόρφωση και στην ίση πρόσβαση στα εκπαιδευτικά αγαθά. Η λειτουργία τους είναι αντιστοιχη με αυτή των Κινητών Βιβλιοθηκών ανά την Ελλάδα. Τα ΚΕΣΠΕΜ φιλοξενούν τα Δημιουργικά Εργαστήρια Νέων, τα ΔΕΝ, που υλοποιούν το σημαντικότερο ζητούμενο στην κοινωνία της Θράκης, την ανάμιξη, συμβίωση, συνεργασία με κοινούς στόχους παιδιών και νέων μειονότητας και πλειονότητας μαζί. Η μεγάλη εκπαιδευτική επιτυχία των ΚΕΣΠΕΜ πηγάζει από το γεγονός ότι χτίζουν μια γέφυρα υπέρβασης της τοπικής διαίρεσης. Τα ΚΕΣΠΕΜ δεν είναι μόνο κέντρα μάθησης αλλά και κοινωνικοποίησης στον ρόλο του πολίτη μιας χώρας δημοκρατικής, που συνεχώς εξελίσσεται και βελτιώνει τα αρνητικά του παρελθόντος.

Το Πρόγραμμα, ως μέρος της νέας πολιτικής απέναντι στη μειονότητα, συνέβαλε αποφασιστικά στις μεγάλες εκπαιδευτικές αλλαγές που παρατηρούνται στην εκπαίδευση της μειονότητας τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Η σχολική διαρροή από την υποχρεωτική εκπαίδευση μειώθηκε τουλάχιστον στο μισό, ενώ σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες η συμμετοχή των παιδιών της μειονότητας αυξήθηκε θεαματικά.

Στο γυμνάσιο υπερδιπλασιάστηκε:

Το 1997 φοιτούσαν 1500 μαθητές, το 2010 φοιτούσαν 3950.

Στο λύκειο πενταπλασιάστηκε:

Το 1997 φοιτούσαν 550 μαθητές, το 2010 φοιτούσαν 2750.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επταπλασιάστηκε:

Το 1997 οι εισακτέοι ήταν 68, το 2011 οι εισακτέοι ήταν 482.

Με σύνθημα «Κάνουμε πρόσθεση και όχι αφαίρεση, πολλαπλασιασμό και όχι διαίρεση», το Πρόγραμμα συμβάλλει από το 1997 στη βελτίωση των εκπαιδευτικών δεδομένων της Μειονότητας, προβάλλοντας την πολιτισμική ποικιλία ως κοινό χαρακτηριστικό των σύγχρονων κοινωνιών, τον πλούτο από τη συνάντηση και αλληλεπίδραση ανάμεσα στις διαφορετικές κουλτούρες, τον σεβασμό όλων των γλωσσών και ταυτοτήτων ως συστατικό της αρμονικής συμβίωσης σε κάθε κοινωνία.

(<https://museduc.gr/el/to-proγραμμα>, <https://museduc.gr/el/κεσπεμ/κινητα-κεσπεμ/συνεργατες/γενικα>, <https://museduc.gr/el/component/k2/item/295-αποτελεσματα-της-μακροχρονης-εκπαιδευτικης-παρεμβασης>)

Συμπεράσματα

Από την εποχή που επικρατούσε η σκέψη του Αριστοτέλη έως τις μέρες μας, η συγκέντρωση και οργάνωση της γνώσης αποτελεί ένα πολύ σημαντικό μέλημα της ανθρωπότητας. Η ύπαρξη των βιβλιοθηκών συντέλεσε όχι μόνο στη διατήρηση αυτής της γνώσης, αλλά και στη διάδοσή της. Στο πλαίσιο λοιπόν της συστηματικής εκπαίδευσης, έγινε προσπάθεια να δημιουργηθούν Σχολικές Βιβλιοθήκες, με σκοπό να στηρίξουν την εκπαιδευτική διαδικασία, να βοηθήσουν μαθητές και εκπαιδευτικούς, αλλά και την ευρύτερη τοπική κοινότητα. Οι βιβλιοθήκες αυτές θεσμοθετήθηκαν και στηρίχτηκαν από το κράτος, αλλά και από μη κρατικούς φορείς, και φτάνουν στη σημερινή εποχή με την ανάγκη ύπαρξής τους πιο επιτακτική από ποτέ.

Σε μια εποχή που η ανάγνωση έχει σταματήσει να έχει κανόνες, που ο κάθε αναγνώστης ακολουθεί τις δικές του ατομικές πρακτικές και προσωπικές επιλογές, απορρίπτοντας κανόνες και ιεραρχίες του παρελθόντος (Petroucci 2006: 432-4), η δημιουργία και διαμόρφωση κριτικά σκεπτόμενων αναγνωστών, είναι πιο αναγκαία από ποτέ. Ο λόγος ύπαρξης, η φιλοσοφία και η λειτουργία των βιβλιοθηκών και ιδιαίτερα των Σχολικών Βιβλιοθηκών, που εν δυνάμει μπορούν να παίξουν καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση του αναγνωστικού κοινού (που αντίθετα από το τηλεοπτικό κοινό έχει τάση διαφοροποίησης αντί μαζικοποίησης (Petroucci 2006: 433)), είναι υπό διαπραγμάτευση και έρχονται στο προσκήνιο πιο επίκαιρα από ποτέ.

Όπως προαναφέρθηκε, στη σημερινή κοινωνία της πληροφορία όπου ζούμε, ο στόχος της μάθησης και του εκπαιδευτικού συστήματος πλέον μετατοπίζεται από την καλλιέργεια στην εξειδίκευση, καθιστώντας ιδιαίτερα σημαντικό τον ρόλο μιας βιβλιοθήκης. Η εκπαίδευση και η εξοικείωση των μαθητών με την πληροφοριακή διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντικές στη σύγχρονη κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας, και η ανάγκη εκπαίδευσης στη σωστή αναζήτηση έγκυρων και κατάλληλων πληροφοριών, την τεκμηρίωση και τη σωστή αυτομόρφωση, είναι πλέον πιο επιτακτική από ποτέ. Αυτός είναι και ένας βασικός άξονας γύρω από τον οποίο οι σύγχρονες βιβλιοθήκες, πόσο μάλλον οι Σχολικές, πρέπει να κινούνται, με πρόσβαση στο διαδίκτυο, αλλά και σε άρθρα έγκυρων επιστημονικών περιοδικών και αποθετήρια επιστημονικών γνώσεων, άρθρων και πανεπιστημιακών εργασιών.

Ακόμη, μια Σχολική Βιβλιοθήκη πρέπει να λειτουργεί ως χώρος ισότητας και παροχής ίσων ευκαιριών σε όλα τα μέλη της, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, φυλής, θρησκείας, οικονομικής τάξης ή οποιασδήποτε άλλης μορφής διαφορετικότητα, η οποία μπορεί να οφείλεται είτε σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είτε σε κοινωνικές ανισότητες που βιώνουν τα άτομα. Μια Σχολική Βιβλιοθήκη πρέπει να λειτουργεί ως μια προωθημένη μορφή σχολικής τάξης, με διευρυμένες εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δυνατότητες, δίνοντας τη δυνατότητα στα μέλη της να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες κλίσεις, τις δυνατότητες και τη σκέψη τους με τον δικό τους ρυθμό.

Επιπροσθέτως, η διαμόρφωση της αίθουσας της Σχολικής Βιβλιοθήκης, όπου αυτή υπάρχει, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εγχείρημα και μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στη χρήση και τη λειτουργία της. Για τον λόγο αυτό, μια Σχολική Βιβλιοθήκη πρέπει να διαμορφώνεται με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να είναι θελκτική αλλά και χρηστική στα μέλη-χρήστες της.

Εκτός από τις ίδιες τις Σχολικές Βιβλιοθήκες, υπάρχουν και άλλοι φορείς (κρατικοί ή μη) που καταβάλλουν προσπάθεια για την προώθηση των βιβλιοθηκών και της φιλαναγνωσίας στα σχολεία. Όπως προαναφέρθηκε, τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να μην αντικαθιστούν μια Σχολική Βιβλιοθήκη, αλλά σίγουρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά και να βοηθήσουν υπηρετώντας τους ίδιους στόχους, παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς. Η σωστή χρήση τους στα χέρια των εκπαιδευτικών μπορεί να αποτελέσει εκπληκτικό εργαλείο, που διευκολύνει και εξελίσσει τη μαθησιακή διαδικασία. Κατά την έρευνά μας παρουσιάστηκαν αξιόλογες περιπτώσεις τέτοιων υποστηρικτικών δομών, όπως τα Βιβλία σε Ρόδες, η Πλανόδια Βιβλιοθήκη Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού που δρα στην Αθήνα και στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, οι Κινητές βιβλιοθήκες ανά την Ελλάδα, όπως αυτές της Βιβλιοθήκης της Βέροιας και πολλές άλλες, και ίσως θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και τα κινητά ΚΕΣΠΕΜ, δηλαδή κινητές μονάδες εξοπλισμένες με ποικίλο υλικό στο πλαίσιο του προγράμματος «Ένταξη και εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη» (ενός μακρόχρονου και αρκετά επιτυχημένου προγράμματος).

Εν κατακλείδι, η ανάγκη για γνώση, βελτίωση και καλλιέργεια αποτελεί στοιχείο της ίδιας της ανθρωπότητας. Άλλωστε η ίδια η λέξη «άνθρωπος» προέρχεται πιθανώς από το ἄνω + θρώσκω («αναπηδώ») + ὄπωπα (αρχαϊκός παρακείμενος του ὀρῶ «βλέπω»), δηλαδή ο άνθρωπος είναι το ον που κοιτάζει και κινείται προς τα εμπρός, άρα είναι γεμάτος αισιοδοξία και στόχους. Οι βιβλιοθήκες, και δε οι Σχολικές Βιβλιοθήκες φτιάχτηκαν για βοηθήσουν τον άνθρωπο σε όλα αυτά. Ας ελπίσουμε λοιπόν να γίνουν αρωγοί σε ένα καλύτερο αύριο, σε έναν καλύτερο κόσμο.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ανδρουλάκης, Γ. Αποστολίδου, Α. Δούβλη, Γ. Ουασίτσα, Ι.-Ε. & Τσιώλη Σ. (2017), «Ο ρόλος της Κινητής Μονάδας σε ζητήματα άτυπης εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης πολιτών σχετικά με το προσφυγικό ζήτημα: η περίπτωση του έργου PRESS», Στο: 9^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Τόμος 4 , Μέρος Α

Αρβανίτη, Ι. (2008), *Η βιβλιοθήκη στο Ελληνικό Σχολείο: Ο θεσμός, η πραγματικότητα και η ιδανική μορφή της σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς*, Θεσσαλονίκη: Σταμούλη

Αρβανίτη, Ι. (2007), «Σχολική Βιβλιοθήκη: Ένας μαγικός κόσμος για όλα τα παιδιά» στο Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Σχολείο ίσο για Παιδιά Άνισα», Αθήνα

Αποστολίδου, Β. (2004), «Η λογοτεχνία στο Δημοτικό Σχολείο: Θεμελίωση της σχέσης του παιδιού με την ανάγνωση και το βιβλίο», Στο *Διαθάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο... μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, Αθήνα: τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός

Barbier, F. (2001), *Ιστορία του βιβλίου*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Γερμανός, Δ. (2002), *Οι τοίχοι της γνώσης*, Αθήνα: Gutenberg.

Ζάχος, Γ. (1999), «Ο ρόλος της Βιβλιοθήκης στο σύγχρονο Σχολείο», *Διημερίδα για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες*, Καρδίτσα 8-9 Σεπτεμβρίου 1999, Τρίκαλα 9-10 Σεπτεμβρίου 1999, Οργάνωση ΤΕΙ Λάρισας και Ιωάννινα, 22-23 Οκτωβρίου 1999, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Κατσίκη-Γκίβαλου, Α. (1999), *Η αμφίδρομη σχέση λογοτεχνίας και γνωστικών αντικειμένων*. Στο *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, Αθήνα: τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός

Κάλλας, Γ. (2006), *Η κοινωνία της Πληροφορίας και ο νέος ρόλος των κοινωνικών επιστημών*, Αθήνα: Νεφέλη

Κανελλοπούλου – Μπότη, Μ. (2014), *Ιστορία της Πληροφορίας. Από τον πάπυρο στο ηλεκτρονικό έγγραφο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Κολοβού, Ζ. (2006). *Κινητές Βιβλιοθήκες: διευρύνοντας τον ορίζοντα των συνεργασιών στις λαϊκές βιβλιοθήκες*. Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Λεβαδείας – Κινητή Μονάδα

Κοτσόβολου, Γ. (Οκτώβριος, 2014), *Κινητές Βιβλιοθήκες του κόσμου* [Blog post], Στο: http://homouniversalisgr.blogspot.gr/2014/10/blog-post_7.html

Martin, G. (2011), *Ο χορός των δράκων (ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ). Το κάλεσμα της φλόγας*, Αθήνα: Anubis

Μπίκος, Γ. (2012) «Το πεδίο έρευνας των Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα: αποτύπωση των δεδομένων του και ιχνηλασία των προοπτικών του», Αθήνα: Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων, τευχ. 23, 32-37 Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/10797/12506>

Μπώκος, Γ. Δ. (2001), *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Αθήνα: Παπασωτηρίου

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα (1996), τομ. 14. λήμμα «βιβλιοθήκη»

Petrucci, A.(2006), «Ανάγνωση για την ανάγνωση. Ένα μέλλον για την ανάγνωση», Στο: Cavallo, G., Chartier, R. (Επιμ.), Μπάνου, Χ.(Επιστ. Επιμ.) *Ιστορία της Ανάγνωσης στον Δυτικό κόσμο*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Στάικος, Κ. (1996), *Βιβλιοθήκη: Από την Αρχαιότητα έως την Αναγέννηση και Σημαντικές Ουμανιστικές και Μοναστηριακές Βιβλιοθήκες (3000 π.Χ. 1600 μ.Χ. Αθήνα: Κότινος*

Σεμερτζίδου, Ε. (Οκτώβριος, 2008). Οι Κινητές Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα [Blog post]. Στο: http://arthrografia.blogspot.gr/2008/10/blog-post_5847.html

Τόγια, Α. (1997). *Εισαγωγή στη Βιβλιοθηκονομία: Είδη Βιβλιοθηκών*. Σίνδος: Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, Σχολή Βιοίκτησης και Οικονομίας, Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Bliss, H. (1929), *Bibliographic Classification*

Clyde, L. (1999), *The Schole Lybrarie: Images From Our Past*, School Libraries Worldwide, 5(1).

Gates, J. K. (19903), *Introduction to librarianship*, New York: Neal-Schuman

King, E. (1989), *The school Library: Responding to Change*, Plymouth: Northcote House

Kress, G. (1998), «Visual and verbal modes of representation in electronically mediated communication: the potentials of new forms of text», In Snyder, I. (Ed.), *Page to screen. Taking literacy into the electronic era* (p.166), London: Routledge.

Ηλεκτρονική - Διαδικτυακή βιβλιογραφία/ Σχετικές ιστοσελίδες

https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/EPAL_N_1566_1985.pdf

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2986-2002.html>

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/bibliotheques/ya-83064-iz-2003.html>

<http://archive.ekt.gr/school-library/>

<http://archive.ekt.gr/school-library/project.htm>

<http://greeksschoollibs.blogspot.com/>

http://www.pi-schools.gr/library/pi-lib/hb_s_sxolbib.htm

<https://web.archive.org/web/20070220204943/http://www.haef.gr/gre/libraries/manifest/manifest.html>

<http://www.ekt.gr/el/information/>

<http://www.vivliaserodes.gr/ti-einai-ta-vivlia-se-rodos/>

https://www.athensvoice.gr/culture/book/577674_15-pragmata-poy-axizei-na-xereis-gia-tin-ethniki-vivliothiki-tis-ellados-eve

<https://www.nlg.gr/>

<https://www.snfcc.org/ethniki-vivliothiki-tis-ellados>

<http://www.gzachos.gr/>

<http://www.gzachos.gr/scientific-career/publications-of-george-zachos/149-logo-editing.html>

<https://www.oclc.org/en/dewey/resources.html>

<http://www.vivliaserodes.gr/ti-einai-ta-vivlia-se-rodos/>

<http://www.vivliaserodes.gr/themata/>

<https://www.accmr.gr/el/υπηρεσίες/service/672.html>

<https://www.libver.gr/κινητές-βιβλιοθήκες/>

<https://museduc.gr/el/to-proγραμμα>
<https://museduc.gr/el/κεσπεμ/κινητα-κεσπεμ/συνεργατες/γενικα>
<https://museduc.gr/el/component/k2/item/295-αποτελέσματα-της-μακρόχρονης-εκπαιδευτικής-παρέμβασης>